

експерти з різних галузей науки в залежності від механізму вчинення основного суспільно небезпечного діяння, вчиненого шляхом самовільного присвоєння владних повноважень або звання службової особи, та способів останнього.

Одержано 11.10.2019

УДК 343.98

Станіслав Ігорович ПЕРЛІН,

кандидат юридичних наук,

директор Харківського науково-дослідного

експертно-криміналістичного центру МВС України

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК МОЛЕКУЛЯРНО-ГЕНЕТИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В УКРАЇНІ

Розшифрування структури ДНК в 50-х роках минулого століття започаткувало нову еру в біології та створило передумови для пошуку можливостей ідентифікації конкретного живого організму за його генетичними ознаками. Вперше можливість дослідження індивідуальних ознак людини за ДНК встановив англійський генетик Алекс Джеффріс у 1984 році, виявивши в структурі цієї молекули індивідуальні для кожної особи відмінні за кількістю та довжиною ділянки, які можна виділити та порівняти. Це дозволило розробити техніку виявлення та дослідження ДНК людини з метою її ідентифікації, яка була названа ДНК-дактилоскопія (англ.: «DNA fingerprinting»).

В Україні молекулярно-генетичні експертизи почали проводити у 1992 році в Державному науково-дослідному експертно-криміналістичному центрі МВС України та в Одеському обласному бюро судово-медичної експертизи.

Свого часу термін «DNA fingerprinting» (ДНК-дактилоскопія) був обраний з огляду на термінологію криміналістичної науки, в якій дактилоскопія є розділом, що вивчає поверхні долонь та їх відбитки з метою ідентифікації людини. Це не є випадковим і пояснюється схожістю концептуального підходу до ототожнення об'єктів за залишеними слідами. Використання явища поліморфізму довжини фрагментів рестрикції (RFLP), тобто відмінності у кожній особі розмірів певних фрагментів ДНК, розрізаних бактеріальними ферментами (рестриктазами), дозволило встановлювати індивідуальний генетичний профіль людини шляхом порівняння довжини самих ділянок та їхньої кількості.

В судовій експертизі відповідний вид дослідження прийнято називати молекулярно-генетичним. Його місце в системі експертиз до цього часу залишається до кінця не з'ясованим. Цю експертизу відносять і до біологічної (як різновиду криміналістичної), і до судово-медичної (як напрям, який виокремився з судово-медичних імунологічних досліджень). Отже, не дивлячись на багаторічний досвід використання молекулярно-генетичної експертизи, в Україні поки що не вироблено єдиного бачення її сутності та місця в системі судових експертиз.

В інструкції Міністерства юстиції України про призначення та проведення судових експертиз молекулярно-генетична експертиза не регламентована. В установах даного відомства судово-експертна діяльність за цим видом експертизи не здійснюється.

В судово-експертних установах Міністерства охорони здоров'я України молекулярно-генетичні дослідження проводяться як різновид судово-медичної експертизи. У Головному Бюро судово-медичної експертизи МОЗ України, Одеському, Дніпропетровському обласному і Київському міському бюро судово-медичної експертизи функціонують відділення судово-медичної генетики. Проте дане питання також не має належного нормативно-правового регулювання.

Експертні установи системи МВС України мають найбільш широкую мережу лабораторій судової генетики. Зокрема, молекулярно-генетична експертиза проводиться фахівцями Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України, Науково-дослідних експертно-криміналістичних центрів МВС України в Київській, Харківській, Вінницькій, Запорізькій, Львівській, Миколаївській, Івано-Франківській областях. Здійснюються заходи, спрямовані на розширення цієї мережі. Це є цілком логічним, оскільки функції з ведення автоматизованих криміналістичних обліків генетичних ознак людини виконують саме експертно-криміналістичні підрозділи МВС України.

Молекулярно-генетична експертиза як вид експертної спеціальності з біологічних видів експертиз закріплена в Переліку видів судової експертизи та експертних спеціальностей, за якими присвоюється кваліфікація судового експерта працівникам Експертної служби МВС України.

Методика проведення молекулярно-генетичних досліджень була розроблена фахівцями Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру Міністерства внутрішніх справ України в 2017 році, державну реєстрацію отримала 18 січня 2019 року.

Підсумовуючи викладене слід відзначити, що судова молекулярно-генетична експертиза є найбільш ефективним, сучасним і точним методом дослідження слідів біологічного походження, який використовується в експертно-криміналістичних установах України для встановлення походження біологічного сліду від конкретної особи, біологічної спорідненості й ідентифікації невідомих трупів, статевої приналежності біологічного матеріалу. Основними тенденціями розвитку цього класу судової експертизи видаються: 1) подальше розширення мережі лабораторій судової генетики в системі Експертної служби МВС України; 2) вдосконалення технічної оснащеності лабораторій з метою розширення спектру можливих експертних досліджень; 3) вдосконалення системи наповнення та використання криміналістичних обліків генетичних ознак людини; 4) вдосконалення експертних технологій з урахуванням передового світового досвіду в цій галузі.

Одержано 12.10.2019

УДК 347.985.4

Ігор Володимирович ПИРІГ,

доктор юридичних наук, доцент,

*професор кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

МОЖЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ ГРУПОЮ СПЕЦІАЛІСТІВ

Відповідно до ст. 237 КПК України «з метою виявлення та фіксації відомостей щодо обставин вчинення кримінального правопорушення слідчий, прокурор проводять огляд місцевості, приміщення, речей та документів». За змістом цієї статті метою огляду місця події є тільки «виявлення та фіксація відомостей ...». Але майже всі науковці зазначають, що завданнями огляду є виявлення, фіксація, вилучення та дослідження матеріальних об'єктів на місці події. Наслідком виконання цих завдань є отримання інформації про механізм вчинення злочину та його учасників. Пропонується розглянути учасників огляду місця події і, відповідно, функції, що виконуються кожним з них.

Відповідно ст. 237 КПК України огляд проводиться безпосередньо слідчим чи прокурором. Але на практиці прокурор приймає участь у проведенні огляду місця події лише у випадках вчинення